

V Rotterdamu odhalili letos památník T. G. Masaryka

Do Rotterdamu přijel T. G. Masaryk v roce 1914 dokonce dvakrát. V utajení se v hotelu Weimar, dnes již neexistujícím, setkal s britským historikem Williamem Seton-Watsonem. Jeho pobyt připomíná památník, který tu byl odhalen letos 5. listopadu.

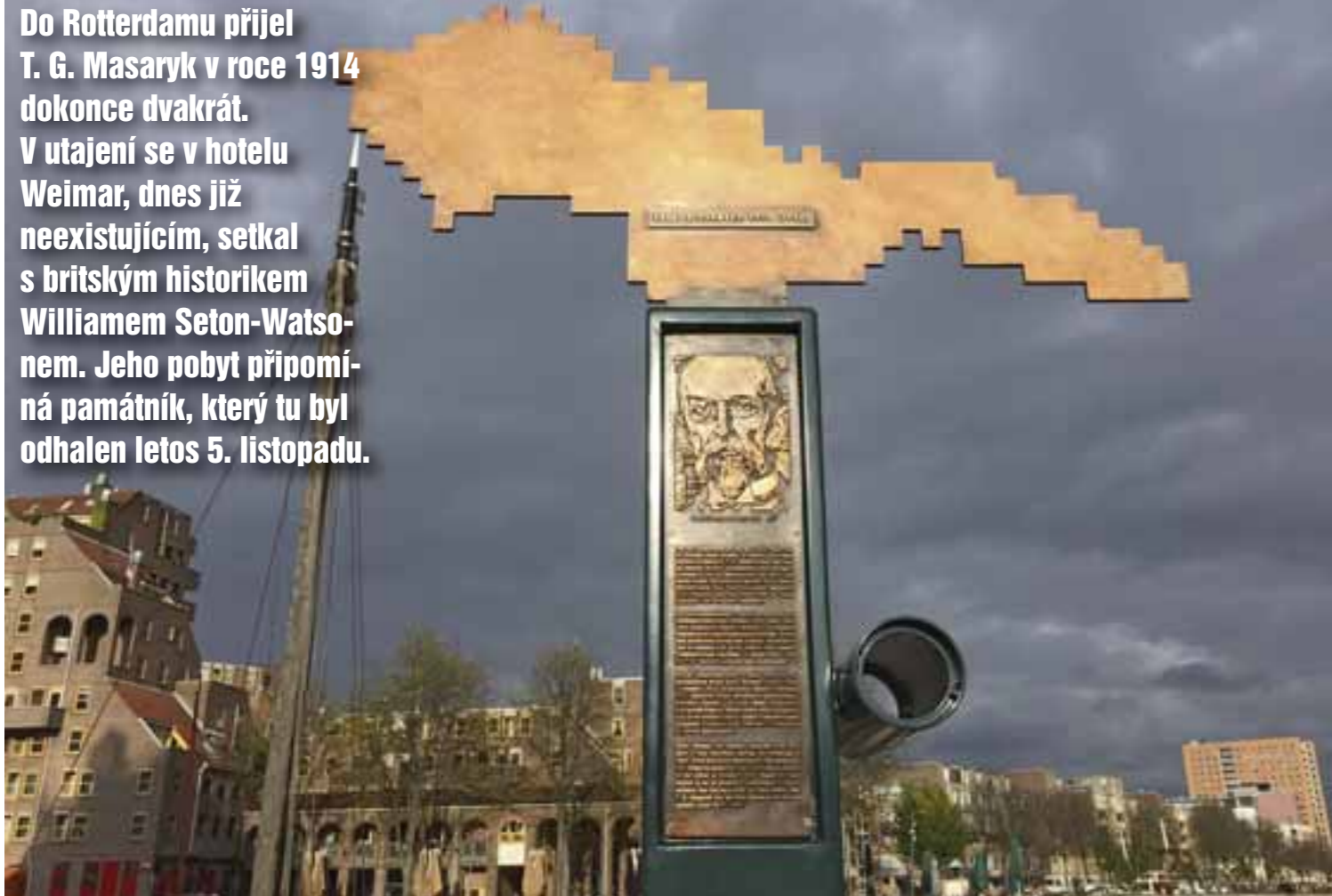

Foto Pieter Goedhart

Luda Razimová

Byl říjen roku 1914, zuřila válka, kterou dnes nazýváme první světová, a do neutrálního Nizozemské přicestoval profesor filozofie a politik Tomáš Garrigue Masaryk.

V Rotterdamu se ubytoval v hotelu Weimar, v pokoji 106. Byl tu už v září, ale to se s mladým britským historikem Robertem Williamem Seton-Watsonem ještě nesešel.

Sešli se až v říjnu

K setkání došlo až o měsíc později, kdy Masaryk přijel do Rotterdamu podruhé. Byl to právě Seton-Watson, komu svěřoval myšlenky a vize o poválečném uspořádání Evropy a komu načrtl i kontury nového samostatného státu s názvem Československo.

„Setkání s Masarykem musela probíhat co možná nenápadně,“

Autor návrhu Hans Citroen kontroluje funkčnost dalekohledu na památníku.

Památníky TGM ve světě

- Nizozemský památník TGM má i další zvláštnost. Zatímco Masarykovy sochy, pamětní desky, busty a památníky ve Washingtonu, Chicagu, Pittsburghu, Mexiku, Vídni vznikaly téměř výhradně z podnětu – často i z finančních sbírek – českých a slovenských i československých krajanských spolků, rotterdamský památník iniciovali dva Nizozemci.
- Na Slovensku jsou k počtě zakladatele Československé republiky památníky v Bratislavě a v Košicích.
- O pomník Masaryka v areálu Petrohradské státní univerzity se zasloužili tamní bohemisté.
- S vděčností vzpomínají na prezidenta Masaryka obyvatelé Zakarpatské oblasti Ukrajiny, která přibližně kopíruje hranice někdejší Podkarpatské Rusi. Památník mají v Užhorodu, Svaljavě a ve Velkém Berezném.

Dějiště 101 let staré události – hotel Weimar před vybombardováním

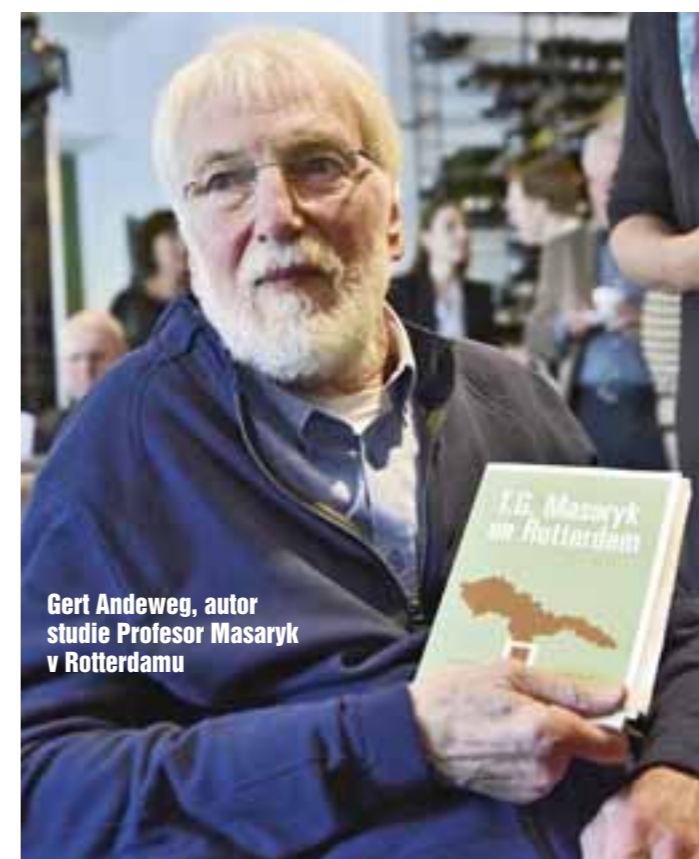
Foto archiv Krysťofa Kríja – dobová pohlednice

píše Gert Andeweg ve své podrobné studii, která je výsledkem jeho mnohaletého bádání.

„Během dne mohli pánové v tajnosti rokovat ve svých pokojích. U večere se jeden druhému vyhýbali a nijak nedali najevo, že se znají... Když padla tma, vydali se do ulic, a podle toho, co Seton-Watson líčil, se dlouhé míle procházeli po rotterdamském nábřeží a diskutovali,“ líčí Andeweg.

„Když se historik vrátil do Londýna, sepsal na základě svých poznámek memorandum,“ pokračuje Andeweg. To předal tamějšímu ministerstvu zahraničních věcí a zprostředkovaně také do Paříže a Petrohradu.

„Po skončení války nechali míroví vyjednaváci ze zemí Dohody podepsat Rakousku mírovou úmluvu, do níž bylo téměř doslovně převzato to, co bylo vymyšleno na tajné poradě v Rotterdamu,“ uvádí dále historik.

Gert Andeweg, autor studie Profesor Masaryk v Rotterdamu

„Porovnáme-li tuto dohodu se Seton-Watsonovým memorandem, zjistíme, že návrh, jenž měl svůj počátek právě v hotelu Weimar, zůstal až na pár drobných úprav skoro beze změny,“ dodává.

Podobizna Masaryka v pokoji 106

Také vedení hotelu Weimar došlo, jaký že to host u nich v hotelu v říjnu 1914 pobýval. V pokoji číslo 106, kde profesor Masaryk bydlel a rokoval, pověsili jeho podobiznu. Hotel byl bohužel během německého bombardování Rotterdamu 14. května 1940 zničen.

Česko-nizozemské často překvapivé souvislosti v nejrůznějších oborech lidského konání zkoumali a pro čtenáře odhalovali autoři knížky Tsjecholand, která v češtině vyšla začátkem roku 2014 v Nakladatelství Lidové noviny pod názvem Sýrové pivo. ➔

Foto ©Max Deretia/CBK Rotterdam/BKOR (2)

Když ji její autoři Kryštof Krijt a Pieter J. Goedhart psali, nemohli studii Gerta Andewega o Masarykově pobytu v hotelu Weimar pominout. V kapitole o pomnicích významných Čechů a Nizozemců napsali: „A tak by při příležitosti stého výročí položení základů Československa jako samostatného státu mohl být 14. října 2014 v Rotterdamu odhalen Masarykův pomník.“

Nápad zaujal Pietera J. Goedharta, jednoho z autorů knihy, umínil si udělat vše pro to, aby významná událost byla zvěčněna, protože Masaryk si to zaslouží. Během loňského setkání s Janem C. Hennemanem, bývalým velvyslancem Nizozemského království v Praze, zjistil, že i on si pohrával se stejnou myšlenkou. Tak vznikla iniciativa za vybudování památníku TGM v Rotterdamu. Od záměru k realizaci uplynulo pouhých třináct měsíců. Památník T. G. Masaryka byl odhalen letos 5. listopadu.

Písničkář Jaroslav Hutka, který léta žil v emigraci v Rotterdamu, doprovodil odhalení památníku svými písněmi.

Pomoc nejen morální

Nadšení pro věc a podpora iniciativě nebyly jen morální. Vybudování památníku také něco stojí. Nadace Muzeum J. A. Komenského v Naardenu (De stichting Comenius Museum Naarden) dala k dispozici svůj bankovní účet pro peněžní dary, které přicházely jak od soukromých osob, tak od firem a institucí z Nizozemska, České i Slovenské republiky a nakonec i od Ministerstva zahraničních věcí České republiky.

Termín slavnostního odhalení, k jehož příležitosti připravili Pieter J. Goedhart a Jan C. Henneman také 82stránkovou publikaci v češtině a nizozemštině, nebyl zvolen náhodně.

Jak nám potvrdila Dagmara Hájková z Masarykova ústavu a archivu Akademie věd ČR, právě uplynulo 101 let ode dne, kdy 5. listopadu 1914 předal Seton-Watson memorandum z rozhovorů s Masarykem britskému ministerstvu zahraničních věcí.

Autorem pomníku je významný nizozemský umělec Hans Citroen. Původně mělo jít jen o pamětní desku na domě v místě, kde kdysi stával hotel Weimar. Hans Citroen však našel místo jako stvořené pro vertikální památník. Jeho pojetí přinutí návštěvníka zahrnout do svého pohledu obě strany Starého

přístavu (Oude Haven). Bude-li stát u památníku na nábřeží Geldersekade, uvidí na protilehlé straně přístavu – přibližně 300 metrů vzdušnou čarou – místo, kde stával hotel Weimar. Jeho obrázek (situovaný tam, kde hotel býval) je zároveň vidět v dalekohledu, který je součástí památníku.

Na čtyřhranném sloupu ze speciálně upravené oceli je bronzový reliéfní portrét T. G. Masaryka s textem ve čtyřech jazycích vysvětlujícím, čeho je památník připomínkou. Zvláštností tohoto památníku je onen dalekohled zapojující do díla okolní veřejný prostor a návštěvníkovu představivost.

Na vrcholu sloupu je bronzová silueta Československa z té doby, včetně Podkarpatské Rusi, která s námi v jednom státě sice pobyla jen dvě desetiletí (1919–1939), ale i ona byla součástí Masarykova rotterdamského plánu.

Masaryka mají i v Mexiku

K provedení bronzových částí památníku si iniciativa „TGM a Rotterdam“ zvolila českou uměleckou slévárnu HVH z Horní Kalné v Podkrkonoší, která má se ztvárněním našeho prvního prezidenta četné zkušenosti. Z její dílny je například socha Masaryka na Hradčanském náměstí v Praze podle předlohy sochaře Otakara

Španiela. Její podoba obletěla celý svět, když si při návštěvě Prahy před šesti lety totéž náměstí vybral k projevu americký prezident Barack Obama. Diváci na celém světě tehdy sledovali, jak bronzový Masaryk pozoruje řečníka.

„Stejněho Masaryka jsme odlévali také pro Mexiko,“ připomíná Pavel Horák ml., syn spolujeditele slévárny.

Masarykovy sochy a sošky plnily veřejný prostor už za první republiky. Tehdy si dokonce jeho syn Jan žertem stěžoval, že když se v noci vrací z vinárny, dívá se na něj „otec vyčítavě ze všech výkladů“.

„K našim významným dílům patří třeba netradičně řešená jezdecká socha v Lánech od sochaře Petra Nováka, kdy Masaryk nechává svého koně při vyjíždě pást. Odlévali jsme také Masaryka v životní velikosti do Karlových Varů a mnoho dalších.“

Zakázka na Masarykův památník do Rotterdamu podle předlohy nizozemského výtvarníka Hanse Citroena byla zajímavá i technologicky,“ přibližuje Pavel Horák s tím, že je v ní obsažen jak tradiční způsob odlévání metodou ztraceného vosku, tak technologie řezání bronzu vodním paprskem.

„Na desku s reliéfní podobiznou státníka a čtyřjazyčným textem

a na podstavec jsme použili starodávnou metodu ztraceného vosku, jejíž podstata je stejná už od starověku, kdy je třeba nejprve vytvořit negativní otisk předlohy, zatímco stylizovanou mapu Československa jsme vyřezali vodním paprskem z bronzového plátu,“ dodává.

Hotel uvidíte v dalekohledu

Příběh setkání T. G. Masaryka a spisovatele Roberta W. Seton-Watsona v rotterdamském hotelu Weimar dosud téměř nikdo, až na úzký okruh odborníků, neznal. A to v Česku, ani v Nizozemsku. Pro nás jej odhalil a uchránil před zapomněním Gert Andeweg. Sám hotel Weimar, který se – přestože již neexistuje – návštěvníkovi památníku zjeví v dalekohledu, je symbolem předválečného Rotterdamu. Poválečné generace však tento Rotterdam nikdy nepoznaly. Do budoucna bude zajímavé, zda se příběh o Masarykovi dostane do širšího povědomí obyvatel.

„Stáli bychom o to, aby se památník stal cílem návštěv jak Holanďanů, tak Čechů, aby je zaujal. Je v krásném prostředí vybízejícím k procházkám po nábřeží, nějakých sto metrů od Námořního muzea,“ řekl Pieter J. Goedhart, jeden z iniciátorů vybudování Masarykova pomníku. ■